

S. CAKIR AKKAYAN

SERİ
SERIE B

CİLT
TOME XVIII

SAYI
FASCICULE 1

1968

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

REVUE DE LA FACULTE DES SCIENCES FORESTIERES
DE L'UNIVERSITE D'ISTANBUL



ORMAN CEZA YARGILAMASINDA DELİLLERİN ÖNEMİ

Yazan :

Prof. Dr. Hayri BAYRAKTAROĞLU (Nuray)

I. Giriş

Malûm olduğu üzere, yargılama hukuku, haklara hürmeti temin ettiren ve bunların ihlâle uğraması halinde haklıya hakkının verilmesini sağlayan hukuk kaidelerinin bütününi içerisine almaktadır. Bu haliyle cemiyet içerisindeki maddî hukuk kaidelerini kalıplarından çıkararak, hadiselere tatbik etmekte ve onlara bir canlılık getirmektedir. Diğer bir tâbirle maddî hukuku passif halinden çıkararak aktif hale sokmakta ve böylece cemiyet içerisinde adaletin tahakkukuna çalışmaktadır. Bu esas görevini yerine getirebilmek için, takibedilecek yolları gösterir, usulleri ortaya koyar. Demek ki bu hukuka usul hukuku da denilebilir¹⁾. Ancak, bugün yargılama hukuku, maddî hukukun âmme hukuku (kamu hukuku) ve hususi hukuk (özel hukuk) şeklindeki ayrımı gibi, hukuk yargılaması ve ceza yargılaması diye iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Bunlardan başka, Anayasamızın 140. maddesindeki hükümlere dayanarak idarî yargılama hukuku ve 141. maddesindeki hükümlere dayanarak askerî yargılama hukukunu bu iki gruba eklemek mümkün bulunmaktadır. Şu hale nazaran, tek bir usul hukuku gibi görünen bu hukuk dalının, 4 gruba ayrılabilceğini ifade etmek kabildir. Bu böyle olmakla beraber, müteaddit hükümleri arasındaki ayniyet hesaba katılırsa, idarî yargılama hukuku hukuk yargılaması, askerî yargılama hukuku da ceza yargılamasına yaklaşan hukuk yargılamaları mahiyetinde kabul edilebilirler²⁾. Bu sebeple yargılama usullerini iki ana grupta müतालaya imkân bulunabilir. Bu böyle olunca Orman ceza yargılamasını da ceza yargılaması içerisinde müतालaa etmek ve ayrı bir yargılama sistemi

1) Esasen yargılama hukukunun kaynaklarının başında muhakeme usulu kanunları olduğu için bundan mülhem olarak, yargılama hukukuna usul hukuku adı da verilmektedir.

2) Tafsilât için balınız;

Erman, Prof. Dr. S. : Askerî Ceza Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1240. İ. Hukuk Fak. Yayınları No. 261, İstanbul 1967, s. 251 ve m.

Danıştay Kanunu (24.12.1964 tarih ve 521 No.lu) Resmi Gazete No. 11896.

olarak düşünmemek normal bir netice olacaktır. Zira, 6831 sayılı Orman Kanununun 79 ve müteakip maddelerindeki hükümlerin dışında kalan usul muameleleri, tamamen ceza muhakemeleri kanunu hükümlerine tâbi bulunmaktadır. Böyle bir ayırımın yani Hukuk ve Ceza Yargılama usulleri ayırımının sebebi aşikârdır, çünkü her iki yargılama usulü de farklı gayeler takibetmektedirler¹⁾. Ceza yargılamasında, cemiyetin huzur ve sükûnunu temin ile kamu yararı, Hukuk yargılamasında ise haklar yönünden eşit olan fertlerin menfaatleri gözönünde tutulduğu için, her iki hukuk dalına tatbik edilecek kaide ve prensipler birbirlerinden farklıdır. Nitekim hukuk usulünde ihtilâfa taraf olanlar eşit şahıslar olduklarından bunlardan zarar gören, hiçbir tesir olmadan, dilediği zaman mahkemeye müracaat edip takibat isteyebilir ve mahkeme, müracaat olmadan ihtilâfa asla bakmaz; ihtilâfta davacı delilleri toplamak mecburiyetinde olduğu gibi, onları kanuni delil sistemine uygun olarak ileri sürmek zorundadır. Buna mukabil Ceza Usulünde bu prensiplerin hiçbirisi tatbik edilemez, tamamen farklı kaideler tatbik edilir. Bu itibarla bir ceza davasında, takibat şikâyete bağlı olmadığı gibi, davanın kovuşturulması da arzuya tâbi değildir, suç unsurları görülünce mutlaka dava açılacaktır.

Bunun gibi ceza usulünde, delillerin toplanması şahsî davacı, savcı ve hâkimlere bırakılmış olduğu gibi, aynı zamanda serbest delil sistemine göre her türlü emare ve karineler delil olabilmektedirler. Burada önemli olan, hâkimde tam bir kanaat uyandırabilmektir.

İşte bu serbest delil sisteminin cari olması konumuzun önemini artırmaktadır.

II — Umumi Manâda Deliller.

Ceza ve usul hukukunda delil (preuve, proof) denildiği zaman, ceza davasında işlenen fi'li maznuna isnad edebilmek için kullanılan vasıtalar anlaşılır. Ceza davası bir şüphe ile başladığına göre²⁾ deliller bu şüpheyi izaleye matuf bulunmaktadır. Eğer şüpheyi bertaraf edipte suçluluğu ortaya çıkaramıyorsa, o takdirde durum maznunun lehine tecelli eder ve beraat müeessesesi zuhur eder. Bu kaide «şüphe maznunu müstefit eder» şeklinde ifadesini bulmaktadır³⁾. Bittabi bu kaidenin neticesi olarak başka delillerin ortaya çıkmasının beklenilmemesi, mevcut delillerle iktifa

1) Kunter, Prof. Dr. N.: Ceza Mahkemesi Hukuku, İstanbul, 1964 s. 17 ve 18-25 Cihan, Asis. E.: Ceza Muhakemesi Hukukunun Gayesi, İ. Ü. Hukuk Fak. Mec. c. XXVIII, sayı 3-4, İstanbul, 1963. s. 701 — 711.

2) Taner, Ord. Prof. T.: Ceza Muhakemeleri Usulü, İstanbul, 1955. s. 155.

3) Taner, Ord. Prof. T.: A.g.e.s. 157.

edilmesi lâzımdır. Bilindiği gibi, bir suçun maznuna (sanığa) isnadı kanunî, fi'îlî ve manevî unsurların¹⁾ mevcudiyetine tâbidir. Şu halde bu unsurların ayrı ayrı delillerle tesbiti icabeder. Böylece suçluluk ortaya çıkarılmış olur. Yalnız her hususun mutlaka bir delille ispatı zaruri değildir. Bazı kanunî karineler vardır ki bunlar için ayrıca delil ikamesine ihtiyaç yoktur. İşte böyle hallerin dışında, hâkimin hükmüne tesir edebilecek her husus hakkında delil ikamesi mecburi kalmaktadır. Hiç şüphesiz bu deliller ceza davasının muhtelif safhalarında (hazırlık, ilk ve son tahkikat safhaları) savcılar, sorgu yargıçları hatta hüküm hâkimleri tarafından aranır ve toplanır, şahsi davacılar, müdahiller maznun tarafından da delil ikamesi mümkün olabilir²⁾. Yalnız burada bir özelliğe işaret etmek uygun olacaktır. O da, hüküm hâkimlerinin delilleri aramak ve toplamak salâhiyetlerinin istisnâî olmasına karşılık, sadece sulh mahkemelerinde delillerin aramp toplanması ve münakaşa edilmesi esas itibariyle kabul edilmiştir. Bunun da sebebi savcılık müessesesinin bunlarda bulunmamasıdır. Bu böyle olduğu gibi, bu mahkemelerde görülen davalarda eğer davacı da varsa o da delil ikame selâhiyetini haiz bulunmaktadır³⁾.

Bu şekilde delilleri, ikame tarzlarını ifade ettikten sonra, delillerin gelişme safhaları ile nevilerini ele almakta fayda mülâhaza edilmektedir.

Delillerin gelişme safhalarından iptidai safha ile dinî safhanın bugün için önemi kalmamıştır. Sadece kanuni safha ile vicdanî safhaları ele almak kâfi gelmektedir⁴⁾. Bunlardan kanuni safha bugünkü vicdanî delil safhasından önce tatbik edilmekte olan bir delil safhasıdır. Kanuni delil sistemi tıpkı hukuk yargılama usullerinde olduğu gibi, muayyen hususların ispatı için muayyen delillere ihtiyaç göstermekte ve bu şekilde deliller bulununca, hâkim başka hiçbir mütalâa yürütmeden ve kendi kanaati hilâfına da olsa, bu delillerle iktifa etmek mecburiyetindedir. Hat-

1) Dönmezer, Ord. Prof. Dr. S. - Erman, Prof. Dr. S.: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.I, II. Baskı. İst. 1961, s. 288 ve not 30.

Kunter, Prof. Dr. N.: Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1964.5.52

Taner, Ord. Prof. Dr. T.: Ceza Hukuku. İstanbul, 1948, s. 82.

Tosun, Prof. Dr. Ö.: Suç Hukuku Dersleri. İst. 1967, 189 s. ve m. Suçun Kriminolojik tavsifi için bakınız:

Dönmezer, Ord. Prof. Dr. S.: Kriminoloji, İstanbul, 1962, s. 46 ve m.

2) Ceza Muhakemeleri Usulu Kanunu m. 212, 213, 214 ve 355'e bakınız.

3) Burada, orman davalarının Sulh Ceza Mahkemelerinde görüleceğini ve orman idaresinin müdahil durumunda bulunduğunu hatırlatmak lâzımdır.

4) Kunter, Prof. Dr. N.: Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1964 s. 402 ve m. Taner, Ord. Prof. Dr. T.: A. g. e. s. 157 ve m.

ta delil bulunmadığı hallerde, hâkim kendi kanaatine suçlu bulunduğu sanığı beraat ettirmek mecburiyetinde kalmaktadır. Hiç şüphe yok ki, Kanun delilin verdiği bu netice, cemiyetin menfaati ile bağdaştırılacak bir netice niteliğini taşımamaktadır. Bu menfi neticedir ki, bu sistemin bugün terkedilmesinde ve vicdani delil¹⁾ sisteminin onun yerini almasında âmil olmuştur. Vicdanî delil sistemi yukarıda da temas edildiği gibi, suçluluğu tespit hususunda hâkime geniş imkânlar hazırlayan bir sistemdir. Burada hâkim serdedilen her türlü delilden faydalanarak sanığın suçlu olup olmadığını tespit eder ve ona göre kararını verir. Yalnız hâkim kararında, dayandığı delilleri tahlil etmek ve niçin onlara dayandığını açıklamak durumundadır. Demek oluyor ki, bugün ceza usulünde vicdanî delil cari olup, hükümlerin verilisinde vicdani kanaat esas olmaktadır. Ancak, bu sistemin her davada delillerin takdiri için cari olduğunu kabul etmeğe imkân yoktur. Öyle bazı haller vardır ki, burada adeta kanuni delil sisteminin cari olduğu ifade ve iddia edilebilir. Bazı kaçakçılık hadiselerinde fiili tesbit eden zabıt varakalarının (sahteliği sabit olunca ya kadar muteber olan zabıt varakaları gibi) o suç tespit etmek ve sanığın suçluluğunun delili olmak üzere kullanıldığı görülmektedir²⁾. Fakat bunlar pek mahdut delillerdir. Bunların dışında mahkeme, duruşma ve tahkikat safhalarından edindiği intibaa göre delilleri serbestce takdir edebilir³⁾. İşte bugün delil sistemi olarak bu sistem hemen bütün medeni memleketlerde tatbik edilmektedir⁴⁾.

Delillerin geçirdiği bu safhaları da kısaca tebarüz ettirdikten sonra delillerin nevilerine de temas etmek lâzım gelir. Delilleri iki ana grupta toplamak mümkündür⁵⁾:

A. Direkt deliller

B. Endirekt deliller

- 1) Bu sistemin bir diğer adı da «serbest delil sistemi» dir. Bu adı almasının sebebi hakimnin duruşma ve tahkikat esnasında ortaya atılan delilleri serbestce takdir etmesindedir.
- 2) Orman suçlarına ilişkin aksi sabit oluncaya kadar muteber olan zabıt varakaları da aynı niteliği taşımaktadır.
- 3) Ceza muhakemeleri Usulu Kanununun 254. maddesi aynen şöyledir: «Mahkeme irad ve ikame edilen delilleri duruşmadan ve tahkikattan edineceği kanaate göre takdir eder».
- 4) Hatta bugün jüri sistemine yer veren memleketlerde vicdani delil sisteminin en ileri safhasını görmekteyiz.
- 5) Tafsilât için bakınız:
Nuray, Doç.Dr. H.: Hukuk Ders Notları (Roto halinde) İst. 1966, s. 23 ve m.

A — Bu deliller arasında, hâkimin şahsen hadiseyi bilmesi, şahitler, bilirkişiler, sanıkların ikrarları, bazı özel ve resmi yazılar zikredilebilirler.

B — Endirekt deliller olarak da, kanuni karineler, bazı maddi karine ve emareler bahis konusu edilebilirler.

Bu delil nevilerini teker teker ele alıp izah etmek konumuzun dışında kaldığından, orman davalarında bunların ne şekilde bir rol oynadıklarını, hâkimin kararına nasıl tesir ettiklerini görmenin daha muvafık olacağı düşüncesiyle, aşağıda tetkik edilmişlerdir.

III — Orman Ceza Davalarında Deliller.

Orman ceza davalarında da deliller yukarıda ifade edildiği gibi direkt ve endirekt olarak ikiye ayrılırlar.

A — Bunlardan doğrudan doğruya deliller içerisinde hâkimin şahsen bilmesi, sanık ikrarları, orman ceza davaları için bir özellik arzmezler, bu sebeple onlar üzerinde ayrı ayrı durmağa lüzum yoktur. Yalnız şahit beyanları ve bilirkişi mütalaalarıyla yazılar üzerinde biraz durmak lâzımdır.

a — Orman ceza davalarında birçok hallerde şahit bulmak güçtür. Çünkü memleketimizde ormanlar daha ziyade meskûn yerler dışında ve yüksek mahallerde bulduklarından, buralarda vukua gelecek bir suç hakkında şahit bulmak çoğu defa mümkün olamaz, ancak tesadüfler şahit teminine imkân verir. Malûm olduğu üzere, şahit muayyen hadiselerle ait olmak üzere, gördüğünü, duyduğunu ve bildiğini salâhiyetli organlar önünde söyleyen kimselerdir. Demekki şahit görmüş, duymuş ve bilmiş olacaktır. Orman suçlarının ekserisinde¹⁾ şahitlerin hadiseyi görmüş olmaları kolay değildir, sadece duymuş veya herhangi başka bir şekilde hadise hakkında bilgi edinmiş olmaları daha büyük bir ihtimal dahilindedir. Böyle olunca şahadetin orman suçlarının delili olarak göreceği hizmet eksik kalmaktadır. Gerçi şahadetin delil kudretini takdir edecek olan yine ceza hâkimidir, fakat burada kanaatimizce, şahadetin esas kendi hünyesinde mevcut olan kusurlar daha da çoğalmış olacağından, hâkimin de vicdanî kanaatini yanlış istikamete çevirmesi ihtimalden uzak değildir. Bilindiği gibi insanın bizatihi havassının, dikkat ve hafızasının, anlatma

1) Orman suçlarının nevi için bakınız:

Özdönmez, Dr. Metin: Türkiyede orman suçları, neveleri, sebepleri ve önlenmesi çareleri üzerinde araştırmalar. Or. Fak.Der. Seri A, C. XIII, 1963, S. 2, İst. S. 70-100.

kabiliyetinin, işittiği şeyleri mübalağalandırmasının ve şuuraltı olarak bazı telkinlere kapılmasının şahadeti üzerine tesiri büyüktür¹⁾. Böyle tesirler şahadetin ikna kudretine müspet veya menfi şekilde tesir etmektedirler. Kanaatimizce görülen hadiselerin beyanından işitilen ve bilinenlerin beyanına nazaran daha az hata yapılabilir. İşte orman ceza davalarında şahitler gördüklerinden çok işittikleri veya bildiklerini ifade edecekleri için daha fazla hataya düşecekleri umulabilir. Binaenaleyh bütün bu ifadelerden anlaşılıyor ki Türkiye'de orman ceza davalarında şahadetin delillik kudreti diğer ceza davalarına nazaran daha zayıf kalmaktadır.

b — Bilirkişiliğe gelince, burada da orman ceza davaları yönünden bazı özelliklerden bahsetmek kabildir. Malûm olduğu üzere, gerek hukuk ve gerekse ceza davalarında, şahitlerden başka davaya ışık tutacak, hâkme tam bir kanaat verebilecek bilirkişiler, san'at ve mesleklerin de ihtisas sahibi olan kimselerdir. Bunların delillere kuvvet verme bakımından mahkemeye yardımları büyüktür. Zamanımızda bilirkişi tetkiklerine çok daha geniş bir ihtiyaç belirmiştir. Çünkü teknik terakkiler, keşifler, fenni usul ve vasıtaları ziyadesiyle artırmışlardır ki, bunların hakikati bulmak hususunda rolleri hergün biraz daha çoğalmaktadır²⁾. Yalnız bir delile, tam bir ispat kuvveti vermek hâkiminde hasıl edeceği kanaate bağlıdır. Binaenaleyh hâkim bilirkişi mütalâasına mutlak surette uymak mecburiyetinde değildir, onu ancak vicdanî kanaatı için vasıta olarak kullanır. Orman ceza davalarında da durum tamamen böyledir. Sadece burada bilirkişilerin tesbitinde hâkimlerin ihtisasa riayetle bilirkişi seçmeleri büyük önem taşımaktadır. Unutmamak icabeder ki bugün, ormancılık faaliyetleri de çeşitli ihtisas dallarına ayrılmışlardır, bunların herbirisinin ilgi Fakültesinde kürsüleri vardır; hatta aynı kürsü içerisinde bile ayrılan tâli dalları görmek mümkündür. İşte bilirkişiyi seçerken konuyla ilgili mütehassısı bulup, onu bilirkişi olarak seçmek lâzımdır. Şayet doğrudan doğruya belli bir dalı ilgilendiriyorsa, o daldan bir kişi ile yetinilebilir. Fakat bazan davanın konusu birkaç ihtisas dalını alâkalandırabilir. Böyle hallerde de o dalların herbirisinden bir mütehassıs seçmek suretiyle, bilirkişi hey'eti teşkil etmelidir. Binaenaleyh, hâkim bilirkişiyi seçerken sadece o şahsın ormancı, fen memuru, tekniker, mühendis muavini veya orman yüksek mühendisi olmasını araması kâfi değildir; dava konusuyla

1) Karafakuh, Prof. İ. H.: Hukuk Muhakemeleri Usulu Esasları. Ankara S. B. Fak. Yayın No. 20/2, s. 209.

2) Geniş Bilgi için bakınız:
Kunter, Prof. Dr. N.: Ceza Muhakemesi Hukuku, İst. 1964. s. 417 ve m.
Taner, Ord. Prof. Dr. T.: A. g. e. s. 206 ve m.
Karafakuh, Prof. İ. H.: A. g. e. s. 210 ve m.

ilgili sahada mütehassıs olup olmadığımızı araması lâzımdır. Hiç şüphe yok ki, ihtisas da bugün, ilmî ve teknik yeteneğin ilgili organlarca tesbiti ile kazanılan bir ünvan olmuştur. Gerçi hayat tecrübeleriyle edinilen ihtisasın da kıymeti vardır, ancak bu ihtisas birinci yolla kazanılandan sonra düşünülmalıdır. Mahkemelerimiz, orman ceza davaları için İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Orman Mühendisleri Odası veya Orman Genel Müdürlüğü Ormanlık Araştırma Enstitüsü kanalıyla bu ihtisas elemanlarını temin edebilirler. Diğer bir yol da, mahkemelerimizin Orman Genel Müdürlüğü veya Orman Baxmüdürlüklerine müracaatla bilhassa davanın konusuyla alâkalı bir mütehassısı istemeleridir. Böyle yapıldığı taktirdedir ki, bilirkişi mütalaaları hâkimin kanaatine tesir edebilecek yanlış ihtimalleri az mütalaalar olacaklardır. Bu söylenen hususa riayet edilmediği içindir ki, bazan bir dava dosyasında birbirini nakzeden birkaç bilirkişi mütalâası bulmak mümkün olmaktadır. Bu da, davaların uzamasını ve hâkimin salim bir karara varmasını zorlaştırmaktadır. Binaenaleyh orman ceza davalarında bilirkişilerin seçimine dikkat etmek, adaletin tecellisinde önemli faydalar sağlayabilecektir. Ancak bu gayenin tahakkuku, hâkimlerimizin, diğer sahalarda olduğu gibi, ormanlıkta da her geçen yıl ilmî ve teknik gelişmeler olduğunu ve bu gelişmelerin ihtisas sahalarını artırdığını anlamaları ve kabul etmeleriyle mümkündür. Yoksa, ormanı halkın amprik bilgisiyle anladığı mânada anlamakta devam ederlerse, orman davalarında bilirkişilik müessesesinden istenilen yardımı sağlamaları çok şüpheye düşecektir.

c — Direkt deliller arasında orman ceza davalarında bilhassa önemini muhafaza eden bir kısım yazılar bahis konusudur. Lâkin bu ifade ile, diğer yazıların, yani bir kısım resmi ve özel yazıların, delil olarak önemleri küçültülmek istenmemektedir. Bütün yazılı delillerin hâkimin serbestce takdirine açık olduğu muhakkaktır. Yalnız, orman ceza davalarında bazı yazılara daha fazla bir delil kudreti tanınmıştır. Bilindiği gibi, yazılar, özel ve resmi olmak üzere, iki grupta toplanmaktadırlar. Özel yazılar mektup, telgraf, bazı defterler ve senetler olabilirler. Resmi yazılar ise, mahkemelerin ilâmları ve zabıtnameleri, zabıt varakaları ve noterlikçe resen tanzim edilen senetler gibi yazılardır. Bunlardan bizi ençok alâkadar edenler zabıtvarakaları (Tutanaklar)dır. Yalnız zabıtvarakaları da delillik vasfı itibariyle adı malûmat kabilinden olan, aksi sabit oluncaya kadar muteber ve sahteliği sabit oluncaya kadar muteber tutanaklar olarak ayrılabilirler. Bunlar arasında en kuvvetli delil vasfı olan sahteliği sabit oluncaya kadar muteber olanlardır. Bunlar, sahtelikleri sabit oluncaya kadar makbul ve hükme esas olabilecek tutanaklardır. Evvelce de temas edildiği gibi, bunlar ceza usulünde vicdanî delil sisteminin istisna-

larını teşkil ederler, adeta bunlar kanuni delil sisteminin bakiyeleridirler. Bu tutanaklar hakkında sadece sahtelik iddiası dinlenebilir, başka bir husus dinlenemez. Adi malûmat kabilinden olan tutanakların içindeki yazılar, adi malûmat yerine geçer, taraflar daima bu tutanakların muhtevalarını münakaşa edebilirler. Orman ceza davaları delilleri arasında sahteliği sabit oluncaya kadar muteber olan tutanaklar bulunmadıkları gibi, âdi malûmat kabilinden olan tutanaklar da büyük bir önemi haiz değillerdir. Asıl önemli olan «Aksi sabit oluncaya kadar muteber olan» tutanaklardır. Çünkü orman suçları için orman kanunu bu nevi tutanaklara cevaz vermiştir. 1956 tarih ve 6831 sayılı orman kanununun 79. ve 82. maddeleri¹⁾ bu hususta sarih hükümler koymuşlardır. Bunlardan 79. madde, orman suçlarına ilişkin delillerin bir zabıt ile tespit edilebileceğini ve binaenaleyh tutanağın zaruri olduğunu ifade etmektedir. 82. madde ise, bir yandan orman suçları ile ilgili tutanakların kimler tarafından ve nasıl tutulacağını, öte yandan bu tutanakların hilâfı ispat olununcaya yani aksi sabit oluncaya kadar muteber olacağını tespit etmektedir. Hemen söylemek lâzımdır ki orman suç tutanağını orman memurları düzenleyeceklerdir. Fakat bu da her orman memurunun yapabileceği bir iş değildir. Bilhassa ormanların korunması ile doğrudan doğruya görevli olan muhafaza memurları birinci derecede suçu tespit etmekle mükelleftirler. Nitekim «Orman Muhafaza Memurları Talimatnamesi» nin 1 - 7. madde-

1) Mer'i Orman Kanununun 79/I maddesi şöyledir:

«Orman memurları, orman suçlarına ilişkin delilleri bir zabıt ile tespit ve nakil vasıtalarıyla suç mahsulü malları zapt ve icabında suç işliyenleri yakalamak salahiyetini haizdirler.»

Mer'i Orman Kanununun 82. maddesi de şöyledir:

«Orman memurları, bu kanun hükümlerine muhalif hareket edenlerin hüviyetlerini, ikametgâhlarını ve suçlarının mahiyetini tesbit ile kendileri, suçlu ve varsa hazır bulunanlardan en az iki kimseye imzalatıracakları bir zabıt tanzim ederler.

Hüviyeti tesbit edilemeyen suçlular vakit geçirilmeksizin hüviyeti tesbit edilebilecek en yakın köyün muhtar veya ihtiyar heyetine ve bunlarla da tesbiti mümkün olmazsa en yakın zabıta merkezine götürülürler.

Memurlar, vakit geçirmeksizin bu zabıtları bağlı buldukları âmirlerine gönderirler. Âmirlerce tetkik edilerek en kısa bir zamanda mahalli cumhuriyet müdelumumiliğine verilir.

Bu zabıtlar, hilâfı ispat olununcaya kadar muteberdir.

Zabıt varakasının hilâfım iddia halinde, maznun, mahkemeye bu iddiası hakkında kanaat verecek deliller gösterir ve mahkeme bu müdafaayı tâmike şayan görürse delillerini istima ve tetkik eder. Neticede maznunun iddiasını haklı gösterecek bazı sebepler karşısında kalırsa ancak o takdirde, zabıt varakasını imza etmiş olan memurları çağırıp dinledikten ve başka deliller varsa inceledikten sonra hâsıl edeceği kanaate göre dâvayı intaceder.»

lerinde, birinci derecede koruma görevi olan orman memuru olarak, Orman Muhafaza memurları gösterilmektedirler. Bunlardan başka, seyyar koruma ekipleri, sabit koruma ekipleri ve koruma âmirleri de koruma işleriyle görevlidirler¹⁾. Böyle olunca, bu memurlar da orman suçunu tutanakla tespit edebileceklerdir. Orman Kanununa nazaran bir orman suç tutanağında ana hatları itibarıyla şu hususlara yer vermek lâzımdır²⁾:

- 1 — Suç işliyenlerin hüviyetleri,
- 2 — Suç işliyenlerin ikametgâhları,
- 3 — Suçun mahiyeti,
- 4 — Suçlu ile orada bulunanlardan en az iki kişinin ve orman memurlarının imzaları.

Şayet suç mahallinde hüviyet tespiti mümkün olamazsa, suçlunun bu maksatla en yakın köyün muhtar ve ihtiyar hey'etine götürülmesi, şayet burada da hüviyeti tespit edilemezse en yakın zabıta merkezine götürülmesi icabetmektedir.

Hiç şüphe edilemez ki, bir orman suç tutanağına sadece yukarıda işaret edilen hususların yazılması da kâfi görülemez. Çünkü o takdirde, suçu tam olarak tavsif etmek mümkün olamaz. Nitekim suçun mahiyeti denildiği zaman, bu husus, değişik şekillerde anlaşılıp işaret edilebilir. Bu sebeple suçun maddî delillerinin iyice işaret edilmesinde fayda vardır. Suçun nerede, hangi kuru veya baltalık ormanlarında, ne zaman, hangi gün ve saatte, nasıl işlenmiş olduğu, suça ait eşya, eser ve izlerin tutanakta gösterilmesi gereklidir. Bundan başka tutanağın tanzim edildiği yer ve tarih de (hatta gün ve saat) unutulmamalıdır³⁾.

Diğer taraftan sanıkların hüviyet ve ikametgâhları tespit edilirken adları, soyadları, doğum yeri ve tarihleri, ne işlerle istigal ettikleri, açık adresleri dercedilmiş olmalıdır.

Suç mahsulü olan emvalin cinsi, nevi, adedi, boyutları, ne şekilde, nereden elde edildikleri, tezkere ve damgaları olup olmadığı, bunların hangi

-
- 1) Yürürlükte bulunan Orman ve Ormanlılıkla ilgili Mevzuat. Orman Genel Müdürlüğü Yayını, sıra No. 347, seri No. 103 Ankara, 1962, s. 155 ve m.
 - 2) Zabıtlar hakkında bakınız:
Ceza muhakemeleri Usulu Kanunu m. 181.
İnal, Prof. Dr. S. : Orman İdare Bilgisi Ders Notları. İst. 1965, s. 229.
Taner, Ord. Prof. Dr. T. : A. g. e. 226.
 - 3) Alicanoğlu, Mahmut: Türk Ceza Hukukunda Dava. İstanbul, 1954. s. 52 ve m.
Taner, Ord. Prof. Dr. T. : A. g. e. s. 226.
Orman Genel Müdürlüğü Orman ve Ormanlılıkla ilgili Mevzuat. Ankara 1962, s. 186 - 188.

vasıtalarla taşındığı, taşınan vasıtanın, varsa canlı hayvanların ve emvalin kime ait bulunduğu, hacim ve ağırlık bakımından fazlalığın bulunup bulunmadığı açıklanmalıdır¹⁾. Şayet bir ormanda tarla açma suçu varsa, bu açılan tarlanın yanan orman veya gençlik sahalarına ait olup olmadığının, orman yangınlarıyla ilgili suçlarda suçun sebebinin, ihmal veya kastin bulunup bulunmadığının tutanakta gösterilmesi yerindedir.

Tutanaklarda bilhassa suçun mahiyeti üzerinde durulmalıdır. Bundan maksat, suçu tavsif etmek ve suçluya fiili izafe etmektir. Bu ise bir orman suçunun tekevvünü için gerekli olan unsurların dikkate alınmasıyla kabildir. Binaenaleyh orman kanununda derpiş edilen fi'illeri iyice bilmek ve ona göre lüzumlu olanları kaydetmek lâzımdır²⁾.

Bu konu ile ilgili olan husus bilhassa suçun maddi yönünden iyice, etraflı bir şekilde izah edilmesidir. Adeta burada hadisenin kâğıt üzerinde bir fotoğrafının aksettirilmesi bahis konusudur, yoksa fiil ile ilgili olmyan hususların dercedilmesi doğru değildir.

İşte bu şartlar altında, tanzim edilen tutanağın orman muhafaza memuru tarafından sanık ve tanıklara okutturulması ve imza ettirilmesi, imzadan çekinenler olursa sebeplerinin kaydedilmesi gereklidir.

Demek oluyor ki, orman kanunumuz ve ceza muhakemeleri usulu kanunu esasları dahilinde tanzim edilecek tutanak, hilâfi ispat olununcaya kadar muteber olacaktır. Bu tutanakların aksinin ispatı şahitler veya diğer delillerle ispat olunabilir. Ancak, orman kanunumuzun 82/V. fıkrasında ayrı bir takım şartlar konulmuştur. Bu şartlara göre, tutanağın aksinin iddia edilmesi için önce, sanık mahkemeye kanaat verecek deliller göstermelidir (şahit veya diğer deliller). Ondan sonra, mahkemenin bu iddiayı derinleştirmeğe lüzum görmesi icabettmektedir. Bittabi böyle bir lüzum gördükten sonra, hâkim sanığın delillerini dinler ve tetkik eder. Şayet bu deliller muvacehesinde sanığın iddiasının haklı olduğu hususunda bir kanaate sahip olursa, tutanağı imza etmiş olan orman muhafaza memuruna müracaat eder, onun şifahi izahatını dinler ve varsa diğer delilleri de inceler; böylece edineceği kanaate göre kararını verir. Hemen ilâve edelim ki tathikatta orman suç tutanaklarının ekserisi böyle bir prosedüre tâbi tutularak delillik kuvveti azaltılmaktadır. Hatta denilebilir ki, bunlar âdi malûmat kabilinden tanzim edilmiş tutanaklar ha-

1) Acatay, Prof. Dr. G. : Orman Koruması, İstanbul, 1966. s. 116.

2) Orman Kanununun 14. ve müteakip maddelerine bakınız.
Orman suçları hakkında geniş bilgi için bakınız:
Özdönmez, Dr. Metin : A. g. e. s. 70-100.

line gelmektedirler. Halbuki Orman Kanununun maksadı bu tutanaklara daha kuvvetli bir delil olmak vasfını vermektir. Orman Kanununun maksadı bu tutanaklara daha kuvvetli bir delil olmak vasfını vermektir.

B — Orman ceza davalarına müteallik doğrudan doğruya delilleri gördükten sonra, endirekt deliller üzerinde de önemli telâkki ettiğimiz bazı noktalara işaret edelim.

Bu delillerden kanuni karineler orman ceza davalarında ayrı bir özellik göstermemektedirler¹⁾.

Buna mukabil, maddi karineler ve emareler ise, orman ceza davalarında daha geniş bir tatbik yeri bulabilirler. Orman, geniş bir kuruluş yerine sahip olduğu ve morfolojik bakımdan da değişik şartlara tâbi bulunduğundan, suçun maddi karine ve emareleri daha kolaylıkla gizlenebilir. Bunlara bakarak suçun işleniş tarzına ve sanığın teşhisine gitmek oldukça güçtür. Böyle hallerde en uygun hareket tarzı bilirkişiye müracaat etmekten ibarettir. Hadisenin vuku'u zamanında tutulan zabıt varakaları veya fotoğraflar varsa, bittabî bunlar çok faydalı deliller olabilirler. Fakat çoğu ahvalde bu imkân temin edilememektedir. Bugün, münakale imkân ve vasıtalarının eksikliği dolayısıyla, ormanın her köşesine istenilen anda gidilip suçların tespiti mümkün olamamaktadır.

IV — Netice.

Buraya kadar verilen izahat gösteriyorki orman ceza davalarında delillerden şahitlik, bilirkişilik, tutanaklar en önemli ve özelliği olan delillerdir. Bunların hâkimin kararına yardımcı aşikârdır. Binaenaleyh orman suçlarının tesbit ve cezalandırılması bakımından bu delillerin değerini takdir etmek ve artırmak lâzımdır.

Şahitlik müessesesinin orman ceza davalarında delillik vasfının zayıf kalması, fiilin işlendiği mahallerin genellikle meskûn yerlerden uzakta bulunması yüzündendir. Çünkü böyle yerlerde suçu işleyenlerle bunlara kovalamakla görevli bulunan orman muhafaza memurlarından başka kimselerin bulunması tesadüflere bağlıdır. Böyle olunca, orman suçları için şahit olarak, orman muhafaza memurları ile fiili işleyenlerin yakınları, arkadaşları kalmaktadırlar. Buralarda orman muhafaza memurları ekseriya tek başlarına vazife görmektedirler. Bunların tesbit edecekleri suçların şahitleri kolaylıkla o suçu işleyenlerin aleyhinde şahadette

1) Nuray, Doç. Dr. H. : Hukuk Ders Notları. İstanbul 1966, s. 26.

bulunamazlar. Kaldıki bugün, Türk halk efkârında orman suçlarının büyük bir kısmının suçluluk vasfında tereddütler vardır ve böyle fiillerin işlenmesi halinde şahitlerin, sanıklar lehinde şهادette bulunacakları kuvvetli bir ihtimal dahilindedir. Orman kanunundaki fiillerin suç sayılmaması düşüncesi üzerinde, 1960 yılından önce çıkarılan müteaddit af kanunlarının da tesiri olduğu muhakkaktır. İşte böyle bir ortam içerisinde, şahitlik müessesesinin orman ceza davalarında delillik kudreti azalmaktadır. Binaenaleyh mahkemelerimizin bu davalarda şahit dinlerken ve onun verdiği cevapları kıymetlendirirken, yukarıda işaret edilen hususları hatırlamaları ve buna göre şahidin cevabına bir değer vermeleri icabetmektedir.

Orman ceza davalarında kullanılacak bilirkişilerin intihabında da dikkatli olmak lâzımdır. Davanın konusu ile ilgili uzman kimselerin bulunmasında zaruret vardır. Çünkü bugün ormancılık bir çok disiplinleri içerisinde toplamakta ve gün geçtikçe gelişerek yeni uzmanlıklara yer vermektedir. Davaların uzamasına meydan vermemek ve adaletin tecellisini sağlamak bakımından, mahkemelerimizin bu nokta üzerinde de titizlikle durmaları gerekmektedir.

Tutanaklara gelince, orman ceza davalarında bunların deliller arasındaki yeri pek önemli kalmaktadır. Çünkü orman kanununa aykırı fiili tesbit eden bunlardır. Binaenaleyh bunların salâhiyetli memurlar tarafından, orman suç nevilerinin özelliğini ihmal etmeden, usulüne uygun olarak tanzim edilmesi halinde, kuvvetli bir delil oldukları muhakkaktır. Yukarıda ifade edildiği gibi orman kanunumuz 82. maddesinde bu tutanakları aksi sabit oluncaya kadar muteber olan tutanaklardan saymıştır. Demekki kuvvetliliğini orman kanunundan almaktadır. Yalnız bu tutanakların tatbikattaki hali bunların âdi malûmat kabilinden olan tutanaklar derecesine indiğini göstermektedir. Bizi bu kanaate sevkeden başlıca sebepler şunlardır:

Bilindiği gibi, orman suçlarına ilişkin davalar orman kanununun 83. maddesine göre, Sulh Ceza mahkemelerinde görülmektedirler. Bu mahkemelerde savcılık müessesesi temsil edilmemektedir. Bu sebeple sulh ceza hâkimleri delilleri serbestçe tahkik ve münakaşaya koyabilmektedirler.

Bundan başka, orman kanunumuz, orman suç tutanaklarının hilâflarını, şahit ve diğer delillerle ortadan kaldırmak imkânını sulh ceza mahkemelerine vermiş bulunmaktadır. Gerçi bu hususta bir takım tahditlerden bahsetmek mümkünse de, tatbikatta netice değişmemektedir. Konulan tahditler arasında, orman suç tutanaklarının aksini iddia eden sanıkların mahkemeye kanaat verecek deliller göstermesi ve mahkemenin de

bunu kabul etmesi sayılabilir. Lâkin tatbikatta, ufak bir itiraz mahkemeler tarafından tutanakların aksini iddia için bir sebep olabilmektedir.

Diğer taraftan orman suç tutanaklarının aksinin isbatında, şahitlerin umumiyetle sanık lehinde şahadette bulunmaları bu tutanakların âdi tutanaklar gibi muamele görmesine yardım etmektedirler. Yukarıda işaret edildiği gibi, orman kanununa aykırı fiillerin halk efkârında suç sayılmaması düşünceleri de şahitlere, sanık lehinde şahadette bulunmak imkânını hazırlamış olmaktadır. Diğer yandan, orman kanunumuzun 83. maddesinin ikinci fıkrasına göre, orman suçlarına ait davaların mahkemelerce acele mevattan sayılması derpiş edildiği halde, orman davalarının çokluğu bunların acele olarak görülmesine imkân vermemekte ve davalar uzamakta olduğundan, şahitlerin verdikleri ifadelerin değeri de o nisbette azalabilmektedir. Her ne kadar orman suç tutanaklarını tanzim eden orman muhafaza memurlarının dinlenmesi ve diğer delillere müracaat edilmesi bahis konusu ise de, bu memurların pek çeşitli tanzim ettikleri tutanaklar hakkında verecekleri ifadelerin, sadece tutanağın muhtevasının doğruluğunu ifade eder, mahiyette kalacağı ve ona yeni bir kuvvet kazandırmıyacağı söylenebilir.

İşte bu söylenenler muvacehesinde orman suç tutanaklarının aksi sabit oluncaya kadar muteber olan tutanaklar yerine sahteliği sabit oluncaya kadar muteber olan tutanaklar derecesine yükseltilmesi muvafık bulunmaktadır. Bunun böyle olması, aynı zamanda Anayasamızın 131. maddesindeki ormanların korunması ve geliştirilmesi idealine çok daha uygun düşmektedir. Bizi bu görüşe sevkeden asıl sebep, yukarıda da temas edildiği üzere, Orman suçlarının işlendiği mahallerde, tutanaktan başka kuvvetli bir delili bulmağa kolaylıkla imkân bulunamamasıdır. Ancak, bu tutanakların tanziminde pek dikkatli olunması ve bunları tanzim edecek memurların iyi yetiştirilmesi ve mahkemeye sevklerinde ilgili dava vekilleri veya avukatlarca kontrol edilmesi zaruridir.

Hiç şüphe yok ki, ormanların korunması ve geliştirilmesinde sadece orman suçlarının takibiyle yetinmek doğru olmayıp, bu suçları azaltacak diğer tedbirleri daha önceden almak, unutulmaması icabeden pek önemli bir faaliyettir.